

Szabó Jánosné

A FRIVALDSZKY CSALÁD TÖBB ÉVSZÁZADOS TÖRTÉNETE

Napjainkban reneszánszát éli a családfakutatás, a családtörténetek összeállítása, megjelentetése. Különösen érdekes ez akkor, ha általunk is ismert családról jelenik meg nyomtatásban olvasnivaló fotókkal, ábrákkal, „fákkal” kiegészítve.

Mi is a családfa? A családok leszármazását mutató rajz, amelyen a törzset ábrázoló fából ágaznak szét a család ágai, ennek tagjait pedig a levelek jelzik a keresztnévvel – olvasható az egyik lexikonunkban. Valakinek a leszármazását fa alakjában szemléltető ábra, származás, eredet kutatása. Visszavezetni a „történetet” valahová, valameddig.

2006-ban jelent meg id. Frivaldszky János munkája A frivaldi Frivaldszky család története című tekintélyes méretű könyv. Frivald, a család ősi fészke Trencsén vármegyében található, a mai Szlovákiában. A család 600 éves története tárul az olvasó elé, s általuk szembesül az évek során bekövetkezett társadalmi- gazdasági- és földrajzi változásokkal is. A leszármazottak a világ tíz országában élnek, akik közül többen tudósként, polihisztorként szereztek hírnevet. Jelen kiadvány több mint harminc év kutatásának eredménye. Az előzményével a szerző az 1991-es országos családtörténet pályázaton első díjat nyert. Nem ismeretes olyan magyar család, amelynek históriája ilyen mértékben és mélységben feldolgozott.

Ezt a családnevet a 2006-os év adata szerint eddig 2871-en viselik/viselték, akik genealógiai kapcsolata tisztázott, ebbe a számba nem tartoznak bele a házastársak. A jól szerkesztett könyvben könnyen követhető a család szerteágazó vonala. A meghatározó szerepet kapott személyeket részletesen bemutatja a szerző, a különösen nagy hírnevet szerzett családtagok bemutatására több oldalt is szentel. Külön fejezetben ír Frivaldszky Jánosról (1730 – 1784), akit az egyik legkiválóbb jezsuita historikusnak, „polihisztornak” neveznek a Magyar irodalomtörténet című összefoglaló műben. Olvasmányosan ír az életfolyamatokat meghatározó eseményekről is. Pl.: ki mikor bérházasodott, ki kihez ment férjhez, ki hogyan alapított családot, ki hol járt iskolába, ki mennyi földet, kaszálót adott el stb.

Nekünk, jászberényieknek, különösen érdekes a család jászberényi ágának leírása. 33 oldalon foglalkozik az ő bemutatásával. A családot a Jászságban Fri(e)dvaldszky-nak ismerik, közülük az első a 18. sz. közepén telepedett le Jászberényben. Az itt élők számára legismertebb családtag Friedvaldszky Ferenc, aki a város polgármestere volt 1922-1940-ig. A 20. században egy másik ág is Jászberénybe került. A leszármazottaik közül ma is itt él Friedvaldszky Miklós és családja.

A könyv, szerkezetét tekintve, három fő részből áll. A lényeges adatokat tartalmazó bevezető után az első részben a Frivaldon élt Frivaldszkyakkal ismerkedhetünk meg 1408-tól kezdődően a 20. századig. A második rész, s ez a terjedelmesebb, a Frivaldon kívül élő családtagokat földrajzi megosztottságuk (földrészek, országok) rendjében veszi számba. A harmadik részben lévő tekintélyes irodalomjegyzék igen nagy értéke a kiadványnak. Hallatlanul részletesen feldolgozott kéziratos és levéltári forrásokkal találkozunk. Kiemelendő, hogy internetre és szóbeli forrásokra nem is történik hivatkozás. Másfél-száz plébánia anyakönyve, számos magyar és szlovák levéltári anyag, sok száz nyomtatott dokumentum szolgált megbízható forrásként e családtörténet összeállításához. A közölt események, adatok valósághűek, hiszen mindenütt megtaláljuk a forrásra való számozott utalást a lap alján.

A könyv használatát segíti a tartalomjegyzék, valamint a névmutató, mely egyben adattár is. Tartalmazza a nevet, a kódot, a születési és halálozási évszámot, a lakhelyet, a foglalkozást, a házastárs nevét, közös gyermekeik számát. A névmutató elején használati utasítás és rövidítésjegyzék segíti az olvasót. Hozzá kapcsolódnak szorosan a leszármazást mutató táblák. A táblák nem felülről lefelé, hanem balról jobbra haladnak, s csak a kódot és a születési-halálozási adatot közlik.

A család azonos keresztnévű tagjait - a szerző leleményeként - az előbb említett kód alkalmazása különbözteti meg, melynek első betűje azt a táblát jelzi, amelyen az illető megtalálható. A keresett személy a lakhelye alapján a főszövegben, a kódja alapján a családfán található meg könnyen. Jászberény polgármestere, Friedvaldszky Ferenc pl. a „h” táblán található, h70 kóddal.

A könyv végén olvasható rövid, tartalmas angol és szlovák nyelvű összefoglaló külön értéke a kiadványnak. A könyv esztétikai megjelenését színesítik a mellékletek, 103 fekete-fehér és színes fotó, valamint számos régi rajz, kéziratos dokumentum, térképek másolata. Itt is megtaláljuk a kódjelzést, amely segít összevetni a fényképen látható személy vagy esemény szöveges részben és a táblán elfoglalt helyét.

A könyv fűzött formában, papírkötéssel jelent meg, amely – köztudottan – nem jelent garanciát a kiadvány tartósságára, hosszú élettartamára. A borítón a szerző és a cím mellett a család címere látható, melyet 1900 körül festettek. A borító, a szerkesztés és a nyomdai előkészítés a szerző, id. Frivaldszky János munkája. Magánkiadásban, 55 példányban jelent meg Budapesten.

Az értékes, számos történelmi adatot, kuriózumot is tartalmazó könyv remélhetőleg sok hasznos információval szolgál minden érdeklődőnek. A helyismereti gyűjtemények fontos dokumentuma lehet az utókor számára.

A szerző: id. Frivaldszky János (1936. Bp.). Nagyapja Jászberényben született, Jászapátiban volt ügyvéd. Ő maga érettségi után szívesen ment volna bölcsésznek, de 1955-ben ez vállalhatatlan megalkuvással járt volna, így lett édesapját követve mérnök. 1956-ban másodéves műegyetemistaként részt vett a forradalomban. Ez az

esemény mélyreható nyomot hagyott benne, gyümölcse egy könyv lett. (Ének a lyukas zászlóról - Ötvenhat műegyetemistái, Kráter Kiadó 2006.) A családkutatás „melléktermékeként” számos publikációja jelent meg különböző tudományos- és szakfolyóiratban. (Az írások bibliográfiai adatai az ismertetett könyv 175 -176 oldalán található.) Számára a családkutatás már több mint hobbi. Tudatosan előkészített, megtervezett munka, tiszteletadás, mély főhajtás az elődök előtt. (*Frivaldszky János, id.: A frivaldi Frivaldszky család története. – Budapest : szerző kiadása, 2006. – 209 p., 46 mell. : ill., részben színes fotók*)

Papp Izabella

MÚLTIDÉZŐ

A nagy múltú és jelentős történelmi hagyományokkal rendelkező Jászberény történetének különböző időszakairól, intézményeiről, és kiemelkedő eseményeiről már számos feldolgozás, tanulmány készült. Régóta várat azonban magára a város történetéről szóló teljes körű áttekintés, monográfia elkészülte, ami sajátos módon az egykori nagy riválisról, a megyeszékhelyi rangot átvevő Szolnok városáról is elmondható.

Ezért is igen fontos minden olyan törekvés, amely valamilyen módon hozzájárulást jelent a régóta hiányzó várostörténet jövőbeni elkészültéhez. Ilyennek tekinthető Kiss Erika elmúlt év végén megjelent vonzó külsejű kötete, amely Jászberény két világháború közötti időszakának eseményeiről, történéseiről ad színes, mozgalmas és igen érdekes képet. A szerző munkája a Jászberényben megjelenő hetilap, a Jász Hírlap évfolyamainak tanulmányozása nyomán született, egyes esetekben más forrásmunkákkal kiegészítve a leírtakat. Kiss Erika újságíró hivatásánál fogva jó érzékkel válogat a régi folyóirat lapjairól, s emeli ki azokat a számos esetben teljességgel ismeretlen történeteket, eseményeket, melyek a ma olvasója számára sok újdonsággal szolgálnak. Évtizedenként tagolva, azon belül többnyire kronologikus sorrendben haladva teszi közzé a város szempontjából fontos történéseket, eseményeket, melyeknél a szubjektív elem is fontos szerepet játszik. Életszerű, hangulatos leírások, történetek születnek így, melyekben mindig fontos szereplők az emberek. Közülük is kiemelkedik a város polgármestere, Friedvalszky Ferenc, aki a tárgyalt időszak legnagyobb részében, összesen 22 éven át állt a város élén. Rajta kívül azonban hasonlóan fontos szereplők a város iparosai, mesteremberei, vagy Strompf Pál, az autóbuszüzem létrehozója, s színes portrékból ismerhetjük meg a forrásul szolgáló Jász Hírlap egykori munkatársait is.

A könyvet olvasva az az érzésünk, mintha magát az egykori folyóiratot lapozgatnánk, elidőzve egy-egy különösen érdekes cikknél, a város történetének egy-egy jelentős fejezeténél. Képzeletünkben megjelenik az egykori promenád, ahol talán szüleink, nagyszüleink is sétáltak vasárnap délelőttönként, a nagytemplomból kijövet. Jelen lehetünk gróf Apponyi Albert képviselő nagy hatású, tömegeket vonzó beszédein, s az 50 éves képviselői jubileumának fényes ünnepségén, csakúgy mint a Ferences templomban a szegény gyermekeknek történő ebédosztásnál, vagy a „városi mozgó” nézőterén az első hangosfilm bemutatóján.

A kötetből nem csupán kronologikus felsorolást kaphatunk három évtized történéseiből. A szerző egy-egy különösen érdekes vagy fontos részletet kutatásával kiegészítve tett közzé, melynek segítségével betekintést kaphatunk a gazdasági kisvasút vagy a fiúiskola történetébe, a Rákóczi út kiépítésének bonyodalmaiba, s külön fejezet szól a város buszközlekedésének elindításáról. Sokak számára jelenthet